

## **ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

**Малініної Анни Федорівни «Пруські консули в чорноморських портових містах півдня України (1818-1868)», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»)**

Дисертація Малініної Анни Федорівни «Пруські консули в чорноморських портових містах півдня України (1818-1868)», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки») виконана на кафедрі джерелознавчих студій та суспільних комунікацій Запорізького національного університету.

### **Ступінь актуальності теми дисертації**

Дисертація Малініної А. Ф. присвячена історії Пруських консульств в містах Південної України в 1818-1868 рр.

Зв'язки між українськими землями та Німеччиною, яка нині є провідною економікою Європи, мають глибоке історичне коріння – ще з часів Пруссії. Особливу роль у цих стосунках відігравали південні портові міста, що слугували каналами комунікації з Європою, навіть за умов імперських обмежень. Вивчення їхньої діяльності є важливим для розуміння історії і подальшої розбудови українсько-німецьких відносин.

Здобувач зазначає, що до останнього часу тема прусських консулів у чорноморських портах Півдня України залишалася майже не дослідженою. Низький рівень вивченості теми пояснюється як слабким зацікавленням у консульській тематиці в українській історіографії, так і браком джерел у вітчизняних архівах. Попри загальну тенденцію історіографічної уваги до посольств у межах дисертації було проаналізовано широкий спектр джерел з історії консулів різних країн (1818-1868), що дозволило розглянути діяльність прусських консулів у ширшому порівняльному контексті.

Таким чином, актуальність теми зумовлена як сучасними викликами у сфері міжнародної співпраці, так і потребою осмислення історичних витоків українсько-німецьких відносин. У сучасних умовах, коли Німеччина є одним із ключових політичних і економічних партнерів України в Європейському Союзі, особливої ваги набуває вивчення тих форм і каналів взаємодії, які мають довгу історичну традицію. Регіон південних портових міст відігравав у ХІХ столітті важливу роль як контактна зона між Україною та Центральною Європою, зокрема Пруссією. З огляду на низький рівень опрацьованості теми прусських консулів у Чорноморському регіоні, її розгляд не лише заповнює істотну лакуну в історичній науці, але й дозволяє краще зрозуміти логіку формування зовнішньополітичної суб'єктності українських територій у довготривалій перспективі.

## **2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації**

Наукова новизна отриманих результатів дисертації «Місця ув'язнення Херсонської губернії першої половини XIX ст. (1802-1855 pp.)» полягає в тому, що історія консулів Пруссії в чорноморських портових містах Півдня України вперше стала предметом спеціального комплексного дослідження. Проведена евристична робота, в результаті якої опрацьовані неопубліковані джерела з тематики дослідження, оригінали яких зберігаються передусім у Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz (Таємному державному архіві прусської культурної спадщини), Politisches Archiv des Auswärtigen Amts (Політичному архіві МЗС) у Берліні, а також у Державному архіві Одеської області.

Вперше комплексно досліджені консульська діяльність та біографії Євгенія Гогеля, Жана (Іоана) Вальба, Ісайя Вальтера, Іогана Альбрехта Бока, Джона (Іогана, Івана) Менгера, Карла Генріха Бульке, Карла Треббіна, Ернста Маса, Александра Ріглера, Теодора Хофмана, Едварда Кеттлі, Георга Ніколича.

Уточнені та систематизовані дані щодо регламентації статусу та повноважень консулів Пруссії; уточнена роль портових міст Одеси та Керчі у зв'язках Північного Причорномор'я та Приазов'я із Пруссією..

**Методи дослідження** зумовлені поставленою метою, пов'язаними з нею завданнями, специфікою джерельної бази та методологічними підходами дослідження, а саме: об'єктивності, історизму й багатофакторності. Історія консульств і консулів розглядалась динаміці, було досліджено конкретно-історичні обумовленості їх еволюції. Методологічний інструментарій роботи включає загальнонаукові, спеціально-історичні та спеціально-джерелознавчі методи, які застосовуються в комплексі. Серед використаних загальнонаукових методів – сходження від конкретного до абстрактного і від абстрактного до конкретного, а також застосовані і нерозривному взаємозв'язку логічний й історичний. Ключовими використаними спеціально-історичними методами стали історико-біографічний, історико-генетичний, історико-системний, історико-порівняльний та історико-типологічний.

**Теоретичне значення** дисертації Анни Малініної полягає в розширенні уявлень про механізми міжнародної економічної взаємодії на регіональному рівні в умовах імперських обмежень. Робота поглиблює наукове розуміння функціонування консульських інституцій як інструменту комунікації між державами, що діяли поза межами офіційної дипломатії. Запропонований у дисертації аналіз діяльності консулів Пруссії в Південній Україні дозволяє розглядати консульську службу як самостійний феномен зовнішньополітичної присутності, зокрема в економічному та культурному аспектах.

**Практичне застосування одержаних результатів** дослідження полягає в тому, що його положення і результати можуть бути використані при створенні узагальнюючих досліджень з історії міжнародних відносин і дипломатії, історії України, історичної регіоналістики, при розробці університетських і шкільних підручників.

Дисертація виконана українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність).

### **3. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації**

#### **Публікації в наукових фахових виданнях України:**

1. Малініна А. Пруський консул в Одесі Іоган Альбрехт Бок. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»*. 2025. Том. 1. Вип. 31. С. 2216-2226.
2. Малініна А. Пруський консул в Одесі Жан (Іоан) Валь. *Вісник Маріупольського державного університету, Серія: Історія. Політологія*. 2024. №40. С. 58-67.
3. Малініна А. Пруський вице-консул Александр Ріглер. *Українські історичні студії*. 2025. Т. 17. Вип. 59. С. 39-48.
4. Малініна А. Карл Генріх Бульке Пруський віце-консул у Одесі. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Історичні науки*. 2025. Вип. 69. С. 103-110.
5. Малініна А. Регламентация статусу та повноважень консулів Пруссії в Чорноморських портових містах Півдня України (1818-1868). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки*. 2025. Вип. 46. С. 91-102.
6. Малініна А. Пруський консул у Керчі Едвард Кеттлі та його родина. *Вчені записки Таврійського Національного Університету імені В.І. Вернадського. серія: Історичні Науки*. 2025. Т. 36(75). № 1. С. 97-102.

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.  
Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

| №                                            | Наукова публікація здобувача                                                                                      |                                                                                                                                                                                      | Підрозділи дисертації, що висвітлюються |
|----------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|
|                                              | Назва                                                                                                             | Видання                                                                                                                                                                              |                                         |
| Наукові видання держав-членів ОЕСР та/або ЄС |                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                      |                                         |
| 1.                                           | Пруський консул в Одесі Іоган Альбрехт Бок.                                                                       | Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія». 2025. Том. 1. Вип. 31. С. 2216-2226. | 3.4                                     |
| Наукові фахові видання України               |                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                      |                                         |
| 2.                                           | Пруський консул в Одесі Жан (Іоан) Валь                                                                           | Вісник Маріупольського державного університету, Серія: Історія. Політологія. 2024. №40. С. 58-67.                                                                                    | 3.2                                     |
| 3.                                           | Пруський вице-консул Александр Ріглер.                                                                            | Українські історичні студії. 2025. Т. 17. Вип. 59. С. 39-48.                                                                                                                         | 4.2                                     |
| 4.                                           | Карл Генріх Бульке Пруський вице-консул у Одесі.                                                                  | Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Історичні науки. 2025. Вип. 69. С. 103-110.                                                              | 3.5                                     |
| 5.                                           | Регламентация статусу та повноважень консулів Пруссії в Чорноморських портових містах Півдня України (1818-1868). | Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. 2025. Вип. 46. С. 91-102.                                                      | 2.1                                     |
| 6.                                           | Пруський консул у Керчі Едвард Кеттлі та його родина.                                                             | Вчені записки Таврійського Національного Університету імені В.І. Вернадського. серія: Історичні Науки. 2025. Т. 36(75). № 1. С. 97-102..                                             | 5.1                                     |

## ВИСНОВОК

Ознайомившись із представленою для попередньої експертизи дисертацією Малініної Анни Федорівни «Пруські консули в чорноморських

портових містах півдня України (1818-1868)» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, вважаємо, що:

1. Дисертація Малініної Анни Федорівни є якісним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про вагомий особистий внесок здобувача у розвиток історичної науки. Усі результати та положення, що виносяться на захист, одержані здобувачем особисто.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, теоретичною і практичною цінністю отриманих наукових результатів рецензована робота відповідає вимогам, передбаченим п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів № 341 від 21.03.2022).

2. Дисертацію Малініної Анни Федорівни «Прусські консули в чорноморських портових містах півдня України (1818-1868)» рекомендовано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки») у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні –  
В.о. завідувача кафедри  
джерелознавчих студій та суспільних комунікацій  
Запорізького національного університету,  
кандидат історичних наук, доцент

С. М. Білівненко

Секретар –  
доцент кафедри джерелознавчих студій  
та суспільних комунікацій  
Запорізького національного університету,  
кандидат історичних наук, доцент

І. М. Кривко